

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Talmud Ieshon 'Ivri

Ben-Ze'ev, Yehûdā Lêb

ביל הדוהי, באז ןב

Nidpas be-Sudilkov, 592 = 1831

תולמה טפשמ ללוכה. יעיברה קלחה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9532

באופן חבור הכנויים פעלים 271 קלב
שהקדמתי לך . כי בפעל לא ישתנה תנועת פ"פ לשוא מפני
הרגש שצריך לבוא בע"פ , ובהפעיל בגופים שע"פ בחירק
גדול וי"ד נחה לא ישתנה ע"פ לשוא מפני הנח שצריך
לבוא אחריה : וכנוי יתר הגזרות תמצא מכואר כלוחות
הפעלים :

נשלם החלק השלישי

הלק הרכיעי הכולל משפטה מלות מאמרא

בגדר חלק המלות לפי עניניהם
פרק א בגדר הוראות תאר הפעל

§ רעג

החלק מחלקי הדבור הנקרא תאר הפעל (אדווערביא נעבענווארט)
הוא הדבור הסמוך לנשוא , להגביל בו איזה מושג ,
איכות או כמות או תכונה וכדומה להם , מה שבלתי מגבל
בדבור הפעל בעצמו :

§ רעד

והדבור המשמש לתאר הפעל יתכן שיהיה שם או מלה
ממלות היחס וממלות הקשור ; כי כבר אמרתי : כל המלות
המיוחסות אל משפט אחד , מה שזולת הנושא והנשוא ,
יש להתבונן אותם גם הם כתאר הפעל , לפי שכאים לרוב
להגביל גדר בשוא יהיו שמות או מלות , ר"ם והלכת מהר

באתי

באתי מהרה טוב דברת והקרת היטב ויצאה הנם לא תלך
 היקם. תארי הפעל כאלה שמות המקרה הם: ומנהג לשון
 עברי לעשות פעל מן מושג המקרה אשר הוא לתאר הנשוא
 להגביל בו גוף מין ומספר בנושא והנשוא האמתי יבוא
 אחריו בדרך המקור. ד"מ מהרה ללכת ת הלכת מהרה
 היטב ללכת ת טוב דברת הרבית לאכלת ת: ואכלת הרבה
 נחבאת לברוח ת ברחת בהחבא ותוסף ללדת ת ותלד עוד.
 זרבים דומיהם. זולתי בתארי הפעל אשר לא יבנה מהם
 פעל. כמו עוד מאד פתאם ככה כן. ודומיהם:

§ רעה

ותארי הפעל נחלקים לפי גדר מושגם לשני מינים: או
 שהם מתארים איכות הפעולה ותכונת הנשוא ואופן
 עשית הפעולה בזמן שהוא מיוחס לנושא (כעטמסענהשטם
 ווערטער), או שהם מגבילים איזה גדר חוץ למתואר ואינם
 מחוברים לא לנושא ולא לנשוא כהגבלת גדר הזמן
 והמקום והשעור והערך (מוזטעאלדסווערטער); ואשר הם
 ממין הראשון רבם שמות המקרה, כשהם משתמשים
 לתאר הפעל הם מתכוננים בכחינת עצמם מפשט
 מהמתואר, ולכן אינם משתוים עמו במין ובמספר, ד"מ
 וישלח יהושע אנשים מרגלים חרש (יהושע ב) ואלך
 אתכם קוממיות (ויקרא כו) וילך אליו אגג מעדנות (שא
 טו) ראשונה יסעו (כמדבר ב) ויבואו על העיר בפתח
 (ברא לד). אך קצתם יבואו בסמן היחס כשהם בעצם
 שם מקרה, כמו בראשית ברא לך לשלום. ואכלתם
 אותו בחפזון (שמות יב) על מקומו יבוא בשלום (שם);
 אבל תארי הפעל ממין השני רבם מלות הטעם והענין
 אשר לא יבוא מהם שם מקרה ולא שם תאר ולא פעל,
 והמה מגבילים המקום והזמן השעור והערך והכמות
 והמספר

והמספר והחיוב והשלילה והספק וכדומה לזה מה שכלתי
מגבל בפעל בעצמו :

§ דעו

ונוכל לחלק אותם בכלל על
אלה שבעת המינים :

(א) גדר המקום שבו מיוחס הנשוא
אל הנושא או המצב

על חוץ, איבער :

מעל ממעל סאן אבען, איבער :

בין בבין לויטען :

תחת מתחת אונטער :

מלמטה סאן אונטען :

מבית סאן אינווענדיג :

מחוץ סאן אויסען :

לפני (בבחינת המקום) סאר :

בתוך בתוך תוך אין, אט

טען :

אחר נאך, הינטער

הלום פה, הנה, כה הור :

כה, וכה הור אונד דא, איבעראל :

הנה והנה הין אונד הער :

אנה ואנה הין אונד הער, ניר

גענדס :

שם דארט : שמה דאהין

הלאה ווייטער, הינוועג :

אחרי ווייט הינוועג :

מול גכה, נגד, לעצמת געגען :

עד (בבחינת המקום) ביי :

עד כה, עד הנה, עד פה ביי

העהיר :

מקצה ועד קצה סאן איינעם :

ענדע ביי לוס אנדערן :

(ב) הזמן והמשך והתמדה :

היום הייטע :

ביום ליר לייט : לעת לור לייט :

בעצם היום אן דעמזעלבען טאג :

עתה יעלט :

אתמול תמול, אתמול

געסטערן :

שלשום תמול, שלשם

סמרגעסטערן, סארהין :

לפנים סראהין :

לפני סאר :

אחרי נאך

בבחינת הזמן

עד ביי, עהע :

טרם עהע, בעפאר :

עד עתה, עד הנה, עד כה :

עד ערדן ביי יעלט, ביזהער :

אז דאוואהלט :

מאז ווייטער :

מגי אז סאן יעהער :

עולם איזעהער, עוויג :

מעולם סאן יעהער :

תמיד בעשטענדיג :

עדי

כא

חלק ד מאמרא פרק א

עדי עד . עד עולמי עד . עולם סך דוא מאנגע :

ועד עוויג . אין עוויגקייט : כפי . לפי יע נאך דעם , סער :

אויסער וועהרענד העלטנים מעסיג :

בדי ווען . אויסער . זא אסט :

עוד נאך : כל עוד זא זאנג . ווייל :

נאך :

הקאה סערנער :

כאשר אלס :

בלוי דעת . בכלי דעת אונגערן :

בלא ראות אונסער זעהעניס :

לתום איינפעלטיג , אונטולדיג :

פתאום פלעטליך , אונסער זע :

הענט :

עד כה . ועד כה אינדעם :

וועהרענד דעם . קיוס :

לפתע פתאום גאלז אונסער :

האסט :

גאשעו ווערד וועהשווי והדמיון :

כמו אלט , וויא זא :

בהפוזן איילסערטיג :

באשר אלט , גלייכווא :

בלאט געלזפען , לייזע , היינליך :

בין כה . בכך זא עבען זא :

לשווא , תגם אונזאנטס סער :

כמו בין עבען זא :

געבענט :

יותר . עוד מהער , נאך :

פה אל פה הינדליך :

מעט וועניג : מעט מועיר גאלז :

פה אחד א ניסטיוואיג :

וועניג :

יד ליד אונזיטטעלבאר :

מעט מעט נאך אונד נאך :

על יד דרוך , אלזעהליג :

מאומה . מאום ניכטט , עט :

פנים בפנים אונזיטטעלבאר :

וואט :

עין בעין זיכטבאר :

מאד זעהר : עד מאד . מאד :

ביר רמה עפענטליך , סאר :

זעטליך :

מאד זעהר פיל , אויסער אר :

ה החיוב השלילה :

דענטליך .

הן . בין . יש יא , זא , רעכט ,

די גענוג , בדי אונגעסעהר , אלט :

לואר :

בדי אין גראסער מענגע :

אין ניכט : לא מיון , ניכט :

בלי די אונזיטטעליך :

בל ניכט : אל ניכט :

בין היירוניכער , גענוג :

אבן

בגדר הוראות תאר הפעל 275 קלד

אָכַן וואהרהאלטיג :	מְדוּעַ ווארוק 2 לְמַה וואלו 2
אָמְנָם וואהרליך :	בְּמַה וויא ס׳יל 2
ו) השאלה והספק	ז) חכמות המספר
אֵיךְ הֵיךְ , אֵיכָה וויא וויא זא :	עוֹד סְעֵרְכֵר „ ווידערוק „ נאך
אָנָה ווא הין 2 אֵיכָה אֵי אָנָה	אֵינמאהל :
ווא 2	שׁוּב ווידערוק :
מְתִי וואן 2 עַד מְתִי וויא זאנג 2	פַּעַם אֵיין מאהל :
הָכִי ווייל 2	מאהל :
עַל מָה וואראיכער :	שְׁלֹשׁ הַגָּלִים דריטא מאהל :
עַד אָנָה עַד מָה וויא זאנג נאך :	עֲשֵׂרֶת מוֹנִים לעהן מאהל :
פֶּן רִאשִׁית נִכְסֵי :	כַּפֶּעַם בַּפֶּעַם וויא געוועהנליך 2
אוֹלֵי סִילְזוֹיכֵט „ קאן זיין :	אָסֵט מאהל :

פרק כ בגדר הוראות מלות היחס

א. א. א. רעו § רעו (פרעפאזיציען) ס'אר ארער ס'ערה זענטעט : וועבעער

~~מלות היחס~~
~~התבאר ממה שקדם בראש החלק~~
 השני (§ צד), כי המה המלות המגבילות יחס השם
 הצדדי (§ קמא), וגדרן הוראתו במשפט, והמלה עם
 השם המוגבל בו יחדיו המה תארי הפעל, רק המלה
 כבחינת עצמה מצד שהוא מגביל יחס השם ההוא אשר
 בינו ובין השם האחר הבאים בעבור הנשוא, נקרא מלת
 היחס, כאשר בארתי כבר (§ צד) :

§ רעח

צעקד הוראות מלות היחס הוא להגביל יחס השם אשר
 הוא הפעול, או הסכה, הכונה, והתכלית, הכלי,
 המקום, המצב, והזמן, והשעור, והדמיון, כמו את
 (רען, ריא, דאו), והוא נגזר מן אות, ובכנוי אותי, והוא
 סמן הפעול; מן (סאן, אויס) : עם, את (ויט), נגזר מן
 אתת

הלך ד מאמרא פרק ב

אתח ובכנזי אתי ; מעם מאת (סא) על (אויז) מעל
 (איבער . סאן אבען) , בעד (דוד) תחת (אונטער . אנטשטעט
 סאר , וויז) על יד על פי ביד (דוד , פערמיטטעלסט)
 לפני סאר על פני (אויז , סאר) אין געגענווארט (אונטער) (אונטער)
 איבער . אויס אורזאכע) בעבור (אוס אוילזען) בגלל (אונטער)
 כול (געגען) אצל (ביים) אחרי (נאך) בתוך (אין)
 לקראת (ענטגעגען) אל (ל) בין (לויטען) : ובחלק שמוש
 הלשון ואבאר גדר המלות האלה המשתפים והנרדפים ,
 והוראות שמוש אותיות בכל"ם העומדות במקום מלות
 היחס :

פרק ג כגדר הוראות מלות החבור

§ רעט

מלות החבור (קאניונקוואנטן , בינדעווערטער) התבאר ג"כ
 ממה שאמרתי כבר (§ צד) , כי המה המלות
 המחברות המשפטים , בענין שהם מגבילים ההצטרפות
 והסדר והערך אשר בין המשפטים המיוחסים למאמר
 אחד ולפעמים ג"כ בין חלקי משפט אחד , על איה אופן
 שהם נקשרים יחדיו ונמשכים האחד מהאחד :

§ רפ

מלות הענין אינם כמלות השמות והפעלים אשר יבוקש
 להם תמיד גזרה ושרש משלש אותיות , כי מלות הענין
 מהם בעלי שתי אותיות לבד , כמו כינס , אף , ומהם
 בעלי שלש , כמו יען , אפס , ומהם ישמשו רק בהרכבה ,
 כמו על-בין (ארום) , על-פי (דוד) , בכל-זאת (דעף אונטער) ,
 אפסטעט , ובקצתם מחובר אות השמוש ולא יפרד ממנו ,
 כמו למען , בגלל , בעבור :

§ רפא

מלות החבור לפי הבדל הוראתם בצרוף המשפטים
 יתחלקו על אופנים האלה :

מלו

א) מלות העֲמָף (קאפולאטעווא, פֿערבינדענדע) לעמף
ולחבר שני נושאים לנשוא אחד
ולהפך, והראש מהם וי"ו החבור העומדת לנו במקום
מלת (אונד), בל"א אף גם. ויש מהם מוכן בכח החבור כ"י
מִכְרָנוּ ויֵאכַל גַּם אֶכְלֵ אֶת בְּסַפְנוּ (כרא לא) (מכט מלזין -
זאנדערן ער וילז אונד) אף לא אל ארץ וגו' כ"י תִּשְׁתַּרְר
עֲלֵינוּ גַם הִשְׁתַּרְר (במדבר מז) (מכט מלזין - זאנדערן אונד) א:

ב) מלות התלוק (דיסיונקטיווא) מלה הבאה להלק בין
הנושאים או בין הנושאים (ווסן מעגליכע
בעדינגונגען איינזאנדער אויטליסטן), ואם אין בהם תנאי יבוא
בשני המשפטים מלת או. או דודו יגאלנו או בן דודו
(ויקרא כה) ולגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור
(דברים יד) (ענטוועדער - אדער), ואם יש בהם תנאי יבוא
בראשון מלת אם, אם עכד יגח השור או אמה (שמות
כא) ובא או בן יגח או בת יגח (שם) גם ע"ד זה:

ג) מלות התנאי (קאנדייליאנציעס, בעדינגענדע), אם המשפט
האחד נמשך לתנאי שיעשה המשפט
האחר. (איינען מעגליכען ערפאלג אונטער איינער בעדינגונג לוו
בע לייפנען), אם כ"י (ווסן), אָז (אז דען), כ"י אם (זאנדערן) כ"י
חבוא אל משפחתי וגו' או תנקה (בראשית כד) לֹא
אֲשַׁלַּחַךְ כִּי אִם בְּרַכְתִּי (בראשית לב):

ד) מלות ההפוך והסתירה (אדווערזטיווא) להורות
ההפוך והסתירה אשר בין
שני משפטים, כמו אולם (אבער, מלזין), לא כ"י (זאנדערן),
אך (דעגנאך, דאך, אבער), ועיין בשמוש הלשון:
ה) מלות המצטרפות (קוואלעט, דאז פֿעהעלעטניס דער אור,
זעכע געגען דיא ווירקונג) להורות

יחס הסכה ומסוכב במשפטים יען (דיאוייל) לָכֵן על כֵּן
דמרוז

(דאחט . תאזער . אונז) . כי (ווייל . דען) . בעבור . למען (אונז) .
דאחט . אונז דאז) . פן (דאחט . ניכט) :

ו) תיוב המתאחר מהקידם (עקספולאטיוווא) , אם
המשפט המתאחר

מתחייב מהמשפט הקדם עיד קיו וכיש בדרויל הן -
ואיך - אף כי (זאגאר . דא - פילז זעהר . פילז וועניגער) :

ז) מלות הרמיון (קאמפארטיון . פֿערגלייכענדע) . אם
המשפטים מדומים זה לזה בדרך

משל באשר (וויא . גלייכוויא . גלייך . אונז) . פן (זא) . ועיין להלן
בשמש הכף :

ח) מלות הערך (פראסארליאזאזיס) . אם המשפטים
נערכים בערך אחד אם לתוספת או

לגרעון . באשר יענה אותו פן ירבה (יע - דעסטא) . לפי :
ט) מלות באור המשפט (לירקוס טקרוסיווא . אונטרויבענ - דע)

אם המשפט האחד
הפעול מן הנשוא במשפט האחר ויבוא במשפט לברו

ויחובר במשפט הקדם ע"י מלת כי (דאז) ווישמע אכרם
כי נשבה אחיו המשפט אחיו נשבה הוא הפעול של

וישמע והיה יכול לומר וישמע כו. את שבות אחיו :
י) התיחסות הזמן (קאנסעקוטיווא) . להורות התיחסות

אשר בין שני משפטים בכחינת הזמן ,
באשר (אונז) מדי (וועהרענדגראז . מינדעס דאז) . טרם (עהע

עהע נאך) . אף (קויט . זא באזד אונז) . מאז (זייט) :
יא) הבדל המדומה והאמת (קאלעססיווא) . המשפט

האחד מבטל המדומה
מהמשפט האחר עיד אף על פי אף על גב בדרויל , אף כי

(אבטאן . אבגליין . ווען גלייך . אונגעאלטעט) :

פרק

פרק ד בגדר מלות הקריאה

§ רפב

מלות הקריאה (אינטרוקטיבני, אירוני, אידעו עמפטי
 דוגמאות), כורות על התרגשות הנפש
 והמיתה, כפי מה שתתפעל ממדותיה תתן עליהם קול
 הברה להורות על הפעליותיה, אם לשמחה או לעצב,
 לשחוק או לאנחה, לנחמה או ליללה, לרוגז או לרצון,
 לעצלות או לזריזות, לתחנה או לאזהרה, לכך לא יבוקש
 גם למלות האלה משקל או גזרה, כי רבם הברות פשוטות
 וקולות טבעיות בלתי מורים מושג דבר רק סמן התבונות
 ומדת הנפש בהפעליותיהם, כמו הָבֵה! לִכֶּה! (וועה:זן) ו
 לזרוז, הֵן! הֵיך! רֵאָה! (ויעה:זן) להפלגה על
 דבר יוצא מחקו, הָאֵח! הָאֵח! הָאֵח! הָאֵח! הָאֵח! דא | דא |
 (ויעה:זן) לצחוק על נקמה, הֵיךד! הֵיךד! הֵיךד! הֵיךד! הֵיךד!
 לשמחה, אָבֵה! הָה! הָה! הָה! הָה! הָה! הָה!
 אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי! אֵי!
 לבקשה, בֵי! לֹ! אֲחֵלִי! לתסוה, הֵם! (סט) לנערה:
 זאין להגביל שעור הברות כאלה, כי אין מעצור לנפש
 המרגשת להוציא הברות טבעיות וקולות כפי מה
 שתאלצהו טבעו, כאשר תחל רוח ההפלגה לפעמה
 בתכונה מתכונת הנפשיות וממדותיה: ולשון העברי
 קצרה ונקיה מעטה בכמותה ורבה באיכותה עד שימצא
 מלה מרכבת מפעל ומשם לקריאה תחלה, כמו ואנחנו
 נברך יה מעתה ועד עולם הללויה!

Handwritten signature or scribble

נשלם החלק הרביעי

חלק